

Збірник матеріалів

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ПОВАГИ, ЗАХИСТУ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ДИТИНИ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

23 ЛИСТОПАДА 2023 РОКУ

м. Дніпро

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Юридичний факультет
Кафедра адміністративного і кримінального права

Забезпечення принципів поваги, захисту та реалізації прав дитини у цифровому середовищі

Збірник тез

Всеукраїнської науково-практичної конференції

(м. Дніпро 23 листопада 2023 р.)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Оковитий Сергій Іванович - ректор ДНУ імені Олесе Гончара, Заслужений діяч науки і техніки України, Відмінник освіти України, доктор хімічних наук, професор

Юзікова Наталія Семенівна - докторка юридичних наук, професорка

Соколенко Ольга Леонідівна - деканеса юридичного факультету, докторка юридичних наук, професорка

Топчій Василій Васильович - Заслужений юрист України, директор навчально-наукового інституту права Державного податкового університету, доктор юридичних наук, професор

Корнякова Тетяна Всеволодівна - Заслужений юрист України, завідувачка кафедри адміністративного і кримінального права, докторка юридичних наук, професорка

Алексєнко Ігор Григорович - завідувач кафедри цивільного, трудового та господарського права, доктор юридичних наук, професор

Бережна Катерина Вікторівна - завідувачка кафедри європейського та міжнародного права, докторка юридичних наук, професорка

Мудряєвська Людмила Михайлівна - завідувачка кафедри теорії держави і права, конституційного права та державного управління, кандидатка філософських наук, кандидатка юридичних наук, доцентка

Кривошеїн Віталій Володимирович - декан факультету суспільних наук і міжнародних відносин, доктор політичних наук, професор

Бондаренко Зоя Петрівна - деканеса факультету психології та спеціальної освіти, Відмінник освіти України, кандидатка педагогічних наук, доцентка

Кирилова Оксана Вікторівна - деканеса факультету систем і засобів масової комунікації, кандидатка філологічних наук, доцентка

Забезпечення принципів поваги, захисту та реалізації прав дитини у цифровому середовищі: [збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Дніпро, Дніпровський національний університет імені Олесе Гончара, 23 листопада 2023 р.]. Дніпро: Ліра, 2023. 357 с.

Всеукраїнська науково-практична конференція проводиться за фінансової підтримки у межах проекту “Support for improving the quality of teaching, research and international activities at Oles Honchar Dnipro National University (DNU)” supported by Charles University in Prague and funded by the Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic

У збірнику висвітлено результати досліджень питань захисту прав та інтересів дитини, які були апробовані на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Забезпечення принципів поваги, захисту та реалізації прав дитини у цифровому середовищі». Для науково-педагогічних працівників, аспірантів, студентів та широкого кола громадськості.

Матеріали викладено в авторській редакції з незначним редагуванням.

Відповідальність за їхню якість, оригінальність, достовірність, а також відсутність у них відомостей, що становлять державну таємницю та інформацію для службового користування, несуть автори.

УСТАНОВИ, ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗАКЛАДИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЩО ПРИЙМАЛИ УЧАСТЬ У КОНФЕРЕНЦІЇ

- ✓ Департамент освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації
- ✓ Управління з питань культури та спорту Дніпропетровської обласної ради
- ✓ Відділ захисту інтересів дітей та протидії насильству Дніпропетровській обласній прокуратурі
- ✓ Ювенальна превенція УПД Головне управління Національної поліції в Дніпропетровській області
- ✓ Управління забезпечення та документообігу Міністерства юстиції України, м. Київ
- ✓ Управління нотаріату південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції, м. Одеса
- ✓ Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, м. Вінниця
- ✓ Громадська організація «ІМПУЛЬСАР», м. Дніпро
- ✓ Департамент державної виконавчої служби Міністерства юстиції України, м. Київ
- ✓ Державний податковий університет, м. Ірпінь
- ✓ Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро
- ✓ Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль
- ✓ Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
- ✓ Класичний приватний університет, м. Запоріжжя
- ✓ Кременчуцький національний університет ім. Михайла Остроградського
- ✓ Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів
- ✓ Національний авіаційний університет, м. Київ
- ✓ Національний університет «Одеська юридична академія», м. Одеса
- ✓ Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса
- ✓ Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків
- ✓ Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків
- ✓ Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди м. Харків
- ✓ Національна академія правових наук України, м. Харків
- ✓ Науково дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України, м. Харків
- ✓ Пенітенціарна академія України, м. Чернігів

ЗМІСТ

Оковитий С.І. Вітальне слово 13

Наукові доповіді

<i>Алексєєнко І.Г.</i>	<i>Сучасні правові парадигми щодо удосконалення регулювання трудових правовідносин в гіг-економіці</i>	14
<i>Басиста І.В.</i>	<i>Насильницька передача українських дітей</i>	17
<i>Бондаренко З. П.</i>	<i>Волонтерство як ресурс захисту права дитини на збереження ментального здоров'я в умовах воєнного стану</i>	22
<i>Будяченко О.М.</i>	<i>Деякі питання особливостей підлітків, психологічно схильних до протиправної поведінки</i>	25
<i>Верба О.В.</i>	<i>Механізм впливу інформаційних технологій на формування ІТ-залежності підлітків</i>	28
<i>Гиренко Л.А.</i>	<i>Стратегія реалізації прав дітей у кризових і надзвичайних ситуаціях: правовий аспект</i>	30
<i>Гудошник О.В. Бучарська І.С.</i>	<i>Дитячі «голоси війни»: етика збору медіа свідчень</i>	33
<i>Денисов С.Ф. Сердюк П.П.</i>	<i>Протиправна поведінка та інформаційний вплив на дофамінову систему дітей</i>	35
<i>Дідківська Г.В.</i>	<i>Сімейне неблагополуччя як фактор формування злочинної поведінки неповнолітніх</i>	38
<i>Дриголь О.О.</i>	<i>Правові аспекти захисту прав дитини в цифровій сфері: стратегії уникнення корупційних загроз</i>	40
<i>Ємельянов В.П. Митрофанова Ю.С.</i>	<i>Чи дійсно положення частини першої статті 3011 КК України цілеспрямовані на захист дитини?</i>	43
<i>Живова Ю.В.</i>	<i>Ризики глобальних інформаційних мереж щодо злочинності неповнолітніх</i>	46
<i>Завгородня Ю.С.</i>	<i>Міжнародне співробітництво у забезпеченні прав дитини у цифровому середовищі як нагальна проблема</i>	49
<i>Кирилова О.В.</i>	<i>Мобільний застосунок як безпечний інструмент медіаосвіти підлітків</i>	51
<i>Клепка Д.І.</i>	<i>Забезпечення прав учасників судового провадження при проведенні процесуальних дій у режимі відеоконференції під час судового провадження</i>	54
<i>Кобрусєва Є.А.</i>	<i>Профілактика впливу інтернет-залежності неповнолітніх: зарубіжний досвід</i>	56
<i>Колодін Д.О.</i>	<i>До питання кримінальної охорони виборчої системи</i>	58

в окремих країнах пострадянського простору

Конопельський В.Я.	<i>Кримінально-правова охорона прав неповнолітніх у цифровому просторі</i>	60
Корнякова Т.В.	<i>Кримінологічні аспекти додержання прав дітей</i>	64
Крестовська Н.М.	<i>Відновне правосуддя щодо неповнолітніх в Україні в мирний та воєнний час</i>	66
Куліковська А.О.	<i>Виконавчі дії по забезпеченню прав дітей</i>	70
Курінна О.О.	<i>Практичне впровадження положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства</i>	73
Кучма О.Л.	<i>Призначення пенсії у разі втрати годувальника дитині загиблого волонтера: проблемний аспект</i>	76
Лахова О.В.	<i>Інтернет-залежність як фактор, детермінант кримінальних правопорушень щодо неповнолітніх</i>	79
Литвин О.П.	<i>Актуальність медіації в умовах воєнного стану в Україні</i>	82
Лихова С.Я. Ковтун О.І.	<i>Кримінально-правовий аспект цифрової ідентифікації осіб</i>	84
Лозова О. Ю.	<i>Освіта, робота та соціальний захист жінок та дівчат під час війни</i>	87
Локтіонова В.В. Пустовіт І.В.	<i>Правовий нігілізм та правовий ідеалізм як найбільш поширені форми деформації правосвідомості української молоді в умовах цифровізації суспільства</i>	89
Лопашук Д.І.	<i>Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти неповнолітніх: проблеми кваліфікації</i>	91
Максіменцева Н.О.	<i>Обмеження прав батьків в умовах воєнного стану як підстава знецінення прав дітей</i>	96
Мироненко В. В.	<i>До питання безпечного цифрового середовища дитини</i>	98
Миронова В. В.	<i>Застосування запобіжних заходів в кримінальному провадженні до неповнолітніх</i>	101
Митрофанов І.І.	<i>Перспективи криміналістики під впливом кримінального провадження в справах із захисту права дитини у цифровому середовищі</i>	104
Негребецький В.В.	<i>Криміналістичні технології боротьби з фейками в інформаційному середовищі</i>	107

ст. 301-1, диспозицією якої охоплюється зазначений склад злочину. Таким чином, дії, передбачені ч. 5 ст. 301 КК України, не було декриміналізовано.

Стосовно впровадження в практичну діяльність змін до Кримінального процесуального кодексу, слід зазначити наступне.

Вимоги ст. 28 КПК України щодо невідкладності та першочерговості розгляду кримінального провадження в суді відносно неповнолітньої особи або щодо кримінального правопорушення, вчиненого стосовно малолітньої або неповнолітньої особи є фактично декларативними та такими, які мало застосовуються на практиці.

Щодо додаткових гарантій врахування найкращих інтересів дитини при проведенні допиту, а саме у разі якщо вік особи не встановлено, але є підстави вважати, що особа є малолітньою або неповнолітньою, до встановлення віку такої особи її допит проводиться за правилами, передбаченими для допиту малолітньої або неповнолітньої особи. Оціночний характер поняття "є підстави вважати" створює передумови для довільного їх тлумачення і можливих зловживань. Не завжди можна визначити вік неповнолітнього і тут постає питання, чи варто застосовувати зазначений принцип до всіх осіб, поки не буде встановлено вік особи. Наскільки це є раціональним.

Слід зазначити, що правоохоронними органами запроваджено проведення слідчих (процесуальних) дій в умовах, дружніх до дитини. За методикою «Зелена кімната», в спеціально облаштованих приміщеннях, центрах підтримки дітей у процесі правосуддя за моделлю «Барнахус» (Barnahus).

Проаналізувавши вжиті заходи, потребують внесення змін та доповнень до КПК України, норми, які регулювали питання вилучення жертви з її сімейного оточення, якщо батьки або особи, які дбають про дитину, мають стосунок до сексуальної експлуатації або сексуального насильства, використання у доказуванні відеозапису показань неповнолітніх потерпілих та свідків, можливості заміни законних представників, захисників, у разі їх неявки в судове засідання.

Дослідження за темою проводиться за фінансової підтримки у межах проекту "Support for improving the quality of teaching, research and international activities at Oles Honchar Dnipro National University (DNU)" upported by Charles University in Prague and funded by the Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic

УДК 349.3

Кучма О.Л.

доктор юридичних наук, професор
професор кафедри трудового права та права соціального забезпечення
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ Україна

ПРИЗНАЧЕННЯ ПЕНСІЇ У РАЗІ ВТРАТИ ГОДУВАЛЬНИКА ДИТИНИ ЗАГИБЛОГО ВОЛОНТЕРА: ПРОБЛЕМНИЙ АСПЕКТ

Війна руйнує людські долі, забирає життя найдорожчих людей. Втратити рідну людину важко за будь-яких обставин. Та коли втрачають не тільки батька чи матір, але і

годувальника, то крім болю втрати виникають питання і подальшого фінансового забезпечення, а у разі смерті годувальника внаслідок воєнних дій також виникають питання щодо доведення причинно-наслідкового зв'язку між смертю годувальника та воєнними діями.

Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» визначає умови призначення пенсії на загальних умовах утриманцем померлого годувальника. При цьому даний закон містить тільки наступну особливу умову, яка пов'язана з війною та стосується осіб, на яких не поширює дію Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»: пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається непрацездатним членам сім'ї особи, якій відповідно до [Закону України](#) «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» надано правовий статус особи, зниклої безвісти за особливих обставин, - незалежно від тривалості страхового стажу такої особи [1]. Особливими обставинами вважаються збройний конфлікт, воєнні дії, тимчасова окупація частини території України, надзвичайні ситуації природного чи техногенного характеру [2].

Законодавство про волонтерську діяльність, прийняте у 2011 році [3] не було розраховане на роботу волонтерів у зоні бойових дій. Пізніше, звісно, до нього вносились правки і після початку війни і після повномасштабного вторгнення, проте не достатньою мірою висвітлено соціальний захист волонтера та членів його сім'ї, зокрема, їх дітей у разі втрати годувальника-волонтера. Так, загальні умови пенсійного забезпечення будуть діяти, та є різниця, за яких обставин відбулася смерть волонтера: ДТП дорогою додому, нещасний випадок при наданні волонтерської допомоги особі похилого віку вдома (не в зоні бойових дій) чи при наданні волонтерської допомоги в зоні бойових дій через ворожий обстріл.

Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» [4] визначено коло осіб, які мають право на пенсійне забезпечення відповідно до цього закону. І соціальний захист за даним законом, в тому числі, і пенсії по втраті годувальника є вищим аніж пенсійне забезпечення на загальних умовах. Волонтери втратити життя можуть за таких самих умов, як і військові.

Відповідно до ч.2 ст.5 Закону України «Про волонтерську діяльність» організації та установи, що залучають до своєї діяльності волонтерів, мають право: ... страхувати життя і здоров'я волонтерів на період провадження ними волонтерської діяльності відповідно до [Закону України](#) «Про страхування». Проте такі норми не є рівноцінними заміниками обсягу соціального захисту, який мають діти загиблих військовослужбовців.

Зрозуміло, що проходити військову службу, брати участь у військових діях і займатися волонтерською діяльністю – це різні речі, але посилення соціального захисту волонтерів та їх дітей, які втратили годувальника-волонтера при здійсненні ним волонтерської діяльності в зоні бойових дій є логічним продовженням соціального захисту волонтерів – виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації та/або іншої країни проти України, бойових дій та збройних конфліктів [5]. Юридичні факти, які будуть встановлені міжвідомчою комісією з

питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій та виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера, утвореній Мінветеранів для отримання одноразової допомоги членам сім'ї загиблого волонтера є достатніми для підтвердження причинно-наслідкового зв'язку між смертю волонтера та війною і відокремлення від інших трагічних подій, які можуть привести до смерті волонтера.

Залишається лише на законодавчому рівні надати право на пенсію в разі втрати годувальника відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» особам, які мають право на отримання одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) волонтера.

Волонтерство в Україні під час воєнного стану є важливим та необхідним для наших мирних громадян та для військових [6, с.249]. Важливо і для волонтерів створювати належні умови для реалізації їхніх прав, в тому числі, і на соціальний захист. Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [7], зокрема, абз.1 п.13 ст.9 перераховані категорії осіб, які мають статус ветерана війни, серед яких немає волонтерів, але вони можуть відповідати тим умовам, які ставляться до згаданих категорій осіб і тоді непростим шляхом, але є можливість доводити свою належність до даної категорії. Враховуючи те, яким потужним є волонтерський рух та його значення для країни, є необхідність якісного нормативного врегулювання питань соціального захисту волонтерів та членів їх сімей.

Список використаних джерел:

1.Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон від 09 липня 2003 р. №1058-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text> (дата звернення 14.11.2023)

2.Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин : Закон від 12 липня 2018 р. №2505-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2505-19> (дата звернення 14.11.2023)

3.Про волонтерську діяльність : Закон від 19 квітня 2011 р. №3236-VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3236-17> (дата звернення 14.11.2023)

4.Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб : Закон від 09 квітня 1992 р. №2262-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2262-12> (дата звернення 14.11.2023)

5.Деякі питання виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації та/або іншої країни проти України, бойових дій та збройних конфліктів : Постанова від 19 серпня 2015 р. №604 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/604-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення 15.11.2023)

6. Сіньова Л.М. Волонтерство в Україні в період воєнного стану Крим – це Україна: стратегія деокупації та реінтеграції: матеріали Міжнародного науково-практичного круглого

столу (м. Одеса, 24 лютого 2023 року). – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – 322 с. С.246-249

7. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон від 22 жовтня 1993 р. № 3551-ХІІ / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#n2> (дата звернення 16.11.2023)

УДК 343.9

Лахова О. В.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного і кримінального права
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна

ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНІСТЬ ЯК ФАКТОР, ДЕТЕРМІНАНТ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ

Головним чинником, що обумовлює необхідність кримінологічного дослідження Інтернет-залежності в системі детермінації злочинності неповнолітніх, є його здатність за допомогою латентного інформаційно-психологічного впливу на емоційно-поведінковий і когнітивний стан підлітка формувати і змінювати соціальні установки, деформувати правосвідомість і поведінку. Багато авторів висловлюють думку про прямий зв'язок сплеску і триваючого зростання злочинності з негативним впливом інформації, що надходить з мережі Інтернет.

Аналіз криміногенних і антикриміногенних аспектів впливу інформаційного простору мережі на неповнолітніх і їх злочинну поведінку лежить в основі розробки комплексу кримінологічних заходів, спрямованих на зниження підліткової злочинності і криміногенного впливу інформації, що міститься в мережі.

Предметом кримінологічного дослідження виступає криміногенна інформація, що циркулює в глобальній комп'ютерній мережі Інтернет, як причина, впливає на вчинення правопорушень і злочинів неповнолітніми і сприяє їх віктимізації.

Компонентами предмета кримінологічного дослідження інформаційно-телекомунікаційної мережі Інтернет будуть виступати діяльність суб'єкта-користувача як причина вчинення неповнолітніми злочинів, а також можливості використання мережі в попередженні злочинності неповнолітніх.

Відомий науковець Л. К. Раицка, розглядаючи розвиваючу і пізнавальну роль інтернету, виділяє наступні функції: інформаційну (засіб масової інформації, глобальний репозиторій (електронна бібліотека); інформаційно-довідкову; комунікаційну (повсякденне спілкування, професійне спілкування); економічну (електронна торгівля товарами та послугами, в тому числі інтернет-послугами, фінансово-банківські розрахунки і операції); освітньо-пізнавальну (дистанційна освіта всіх форм, самостійна робота, самоосвіта, гіпертекстова навігація); соціальну (спілкування як частина процесу соціалізації, соціальні мережі і проекти); управлінську (електронний уряд всіх рівнів, управління компаніями та організаціями, управління в системі освіти); психологічну (експериментальний майданчик для особистісного розвитку, зміни на рівні особистості в результаті інтернет-